

INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ASOSIDA TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.

Xudaibergenova Dilnoza Ulug'bek qizi

Toshkent viloyati, Zangiota tumani 14-IDUM maktabi o'qituvchisi

E-mail: dilush0619@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada Innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish va shu asnoda ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari, zamonaviy o'qitish usullari hamda ta'limda yangi texnologiyalarning o'rni haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Innovatsion pedagogika, ta'lim, tarbiya, metod, talaba, interfaol, bilim, ko'nikma, zamonaviy, ijobiy, fan, *zamonaviy texnikalar*, texnologiya.

THE WAYS TO IMPROVE EDUCATIONAL EFFICIENCY BASED ON THE OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES.

Abstract: This article gives some information about the use of innovative pedagogical technologies and ways to increase the effectiveness of education, modern teaching methods and the role of new technologies in education.

Key words: Innovative pedagogy, education, method, student, interactive, knowledge, skills, modern, science, modern techniques, technology.

Hozirgi kunda ta'lim jarayonida interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalari dars jarayonida qo'llashga bo'lgan qiziqish kudan – kunga ortib bormoqda. Bunga asosiy sabablardan biri shundan iboratki, shu paytgacha an'anaviy ta'limda o'qituvchi pedagoglar talaba va o'quvchilarni faqat tayyor bilimlarini egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishlariga, mustaqil ta'lim olishlariga, olgan

bilimlarini taxlil qilishlariga, xulosalarni ham o‘zlari keltirib chiqarishga o‘rganadilar. [1] Ta’limning samardorligini oshirish, o‘quvchining ta’lim markazida bo‘lishini va talabalarning mustaqil bilim olishlarini ta’minlash uchun ta’lim muassasalariga yaxshi tayyorgarlik ko‘rgan, yuqori bilim va malakaga ega bo‘lgan, o‘z sohasidagi bilimlarni mustaxkam egallashdan tashqari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni va interfaol usullarni biladigan, ulardan o‘quv va tarbiyaviy mashg‘ulotlarni tashkil etishda foydalanish qoidalarini biladigan o‘qituvchi va murabbiylar kerak.

Ta’lim jarayonida yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish masalasi tobora ko‘payib bormoqda. Va bu o‘qitishning yangi shakllari va usullari, umuman ta’lim jarayoniga yangicha yondashuvni talab etadi.

O‘quv jarayonining samaradorligi o‘qituvchining darsni to‘g‘ri tashkil etish va darsning to‘g‘ri shaklini tanlash qobiliyatiga bog‘liq. Darslarni o‘tkazishning noan’anaviy shakllari talabalarning ijodiy mustaqilligini rivojlantirish, turli xil bilim manbalari bilan ishlashga o‘rgatish imkonini beradi. Ammo shuni ta’kidlash kerakki, darslarni shunga o‘xshash shakllarga tez-tez qo‘llash maqsadga muvofiq emas. Bu talabalarning fanga qiziqishini pasayishiga olib keladi. So‘nggi o‘n yilliklarda ta’lim rivojlandi va o‘quvchilar qanday o‘rganayotgani, o‘qituvchilar o‘zlarining potentsiallariga erishishga imkon beradigan usullar to‘g‘risida chuqurroq bilimga ega bo‘lishlari va bunga erishish uchun zarur bo‘lgan qo‘llab-quvvatlash va rahbarlik barchamiz uchun qiziqarli. Masalan, o‘qish va adabiyotni o‘qitish sohasida juda katta o‘zgarishlar bo‘ldi. Avvallari maktabda o‘qitish tizimida ijtimoiy fanlarni o‘qish asosan kitob o‘qish imkoniyatiga ega bo‘lish va boy matn madaniyati va hikoyalar, she’rlar, xatlar, tarjimai hollar, yo‘riqnomalar va yozma so‘zlarning boshqa shakllaridan foydalanish orqali o‘qitilgan.

Zamonaviy pedagogika o‘qituvchi va o‘quvchi munosabatlariga va o‘qituvchi tomonidan qo‘llaniladigan usullarga va ushbu ijobiy tashabbusni davom ettirishga va o‘quv dasturi tegishli, qiziqarli va to‘liq tushunarli bo‘lishini ta’minlash uchun olingan bilim va ko‘nikmalarni qo‘llash uchun yo‘naltirilgan. Zamonaviy o‘qitish usuli o‘quvchilarni to‘liq jalb qilish uchun foydalaniladigan o‘quvchilarga yo‘naltirilgan va

faoliyatga asoslangan o‘qitish usuli hisoblanadi. Ushbu yondashuv o‘quvchini o‘quv dasturlarini rejalashtirish va o‘qitishning asosiy sababi sifatida tan oladi. Bu konstruktivistik yondashuv deb ataladi, chunki u o‘quvchiga o‘quv-tarbiya jarayonida faol ishtirok etish orqali o‘z bilim va ko‘nikmalarini shakllantirishga imkon beradi. O‘qituvchi faqat qo‘llanma vazifasini bajaradi, o‘quvchilarni darslar va o‘zaro mashg‘ulotlar davomida shug‘ullanadigan harakatlar orqali mavzularning o‘quv maqsadlariga erishishga olib keladi. Raqobatni kamaytirgan holda o‘quvchilar o‘rtasidagi hamkorlikni rag‘batlantiradi. Shuning uchun zamonaviy ta‘lim berish texnologiyalarida o‘quv dasturining asosiy qismi sifatida maqsadga erishish uchun eng muhim usulardan biri bo‘lib xizmat qiladi. So‘nggi yillarda fan va texnologiyalar sohasidagi bilimlarning ko‘lami sezilarli darajada oshdi va odamlarning yangi ma‘lumotlarga va fan va texnikadagi o‘zgarishlarga moslashish qobiliyati ham ushbu bilim va texnologiya amalda qo‘llanilishiga mos ravishda oshdi. Shunday qilib, rivojlanayotgan dunyoda noma‘lum sohalarni o‘rganish, bilimlarni, g‘oyalar va usullarni zamonaviy rivojlanishga mos ravishda tanqidiy fikrlarga ijodiy va innovatsion javob topa oladigan o‘qitish usullaridan foydalanish zarur. Bu ilm-fan va texnologiyalar tomonidan boshqariladigan globallashtirish jarayonida rivojlanish va o‘z o‘rnini topishning asosiy yo‘lidir. Shu sababli o‘quvchilar, ularni XXI asr dunyosiga tayyorlaydigan tarzda o‘qitilishi kerak, bunda innovatsiya va ijodkorlik individual va milliy taraqqiyotga erishishga asosiy omil bo‘la oladi. O‘quvchilarga berilgan bilim va ko‘nikmalar orqali imkoniyatlar yaratib berish kerakki, ularda globallashtirish jarayonida yetuk mutaxassis bo‘la olishga yetarlicha qobiliyat va bilim ularda ijodkorlik va bandlikni ta‘minlashga zamin yarata olsun. [2] Ko‘p o‘qituvchilar tomonidan asosiy fan va texnologiyada dars o‘tishda qo‘llaniladigan bir nechta o‘qitish usullari eskirgan. Ko‘p o‘qituvchilar tomonidan qo‘llaniladigan bo‘r-talk usuli endi qabul qilinmaydi. O‘qituvchilarga asoslangan ushbu usullar nafaqat bitiruvchilarga, balki umuman millatga muvaffaqiyatsizlikka uchradi. Agar fan o‘qituvchilari zamonaviy o‘qitish usullaridan foydalangan holda darslarni yanada mos ravishda olib borsalar, mamlakatda ishsiz maktab bitiruvchilarining muammosi bartaraf etilishi

mumkin. Buning yordamida o‘quvchilar o‘zlariga bog‘liq, mehnatga yaroqli va millat iqtisodiyotini boshqarish uchun samarali bo‘lish uchun zarur bo‘lgan bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar. Fan o‘qituvchilari asosiy fan va texnologiya sinflarida nutqiy yoki xotirani o‘rganishni rag‘batlantiradigan o‘qitish usullarini yanada interfaol, vazifalarga asoslangan va o‘quvchilarga yo‘naltirilgan usullarga o‘tishdan uzoqlashishlari kerak. Asosiy fan va texnologiyalarni o‘qitishning an’anaviy usullaridan foydalanishning zamonaviy o‘qitish usullariga o‘tish hozirgi kunda mamlakatlarda oldinga qo‘yilgan vazifalardan biri hisoblanadi. Xususan, zamonaviy o‘qitish uslubining xususiyatlari quyidagilardan iborat: [3]

O‘quvchilarga yo‘naltirilgan: Asosiy fan va texnologiyada zamonaviy o‘qitish usullari o‘quvchilarga yo‘naltirilgan bo‘lib, o‘quvchilar o‘quv jarayonida faol qatnashishlari va dars davomida yangi mavzularni o‘qituvchi sifatida tengdoshlariga o‘rgatish orqali bilimlarini mustaxkamlaydilar.

Vazifaga asoslangan yoki faoliyatga asoslangan: zamonaviy o‘qitish usuli bu faoliyat yoki vazifaga asoslangan. Bu shuni anglatadiki, o‘qituvchi va o‘quvchilar orasida dars davomida o‘zaro aloqa almashiniladi, fikrlar orqali bilimlar yanada yodda qolarli bo‘ladi. Resursga asoslangan: samarali o‘quv mashg‘ulotlarini o‘tkazish uchun ko‘plab o‘quv resurslari o‘quvchilar ixtiyorida bo‘lishi zarur. Bunda pedagog tomonidan o‘quvchilarga yangi mavzuni yanada o‘rganish uchun turli materiallar tarqatiladi. Bu esa o‘quvchilarga dars jarayonida vaqtlarini mazmunli o‘tkazish va yetarlicha bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishlariga yordam beradi. Tabiatda interaktiv: interaktiv zamonaviy o‘qitish usulidir. Bu ko‘pincha o‘quv vazifalarini bajarayotganda kichik guruhlarda yoki alohida shaxs sifatida ishlashni talab qiladi. Bu o‘quvchilarni bir-birlaridan o‘rganishga majbur qiladi, shuningdek, zarur bilim va ko‘nikmalarni, maqbul munosabatlarni va shaxslararo ko‘nikmalarni egallashga harakat qilishda bir-biri bilan hamkorlik qilishni o‘rganadi. Tabiatda integrativ: zamonaviy o‘qitish usulidan yana biri tabiatan integrative usuldir. bu o‘qitiladigan fanlarni boshqa fanlar bilan bog‘lash orqali o‘rgatilishini nazarda tutadi. Masalan, ba’zi mavzularni talabalarga ijtimoiy fanlar va jarayonlar bilan o‘rgatish,

yoki muammoli vaziyatlarni boshqa fanlarda uchragan yechimlar orqali hal qilish orqali erishiladi. Tengdoshlar bilan hamkorlik: asosiy fan va texnologiyalarni o‘qitish jarayonida o‘quvchilar savollariga javob berish yoki o‘quvchilar tashabbusi hamda g‘oyalaridan foydalanish va ularni rag‘batlantirish o‘qitishda samara beradi. O‘qitish jarayonida o‘quvchilarning ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda javob berish ta’limda foydalidir. O‘quvchilarga guruhda ishlashni o‘rgatish uchun ularni guruhlarga bo‘lish va o‘quv mashg‘uloti vazifalarini birgalikda bajarishlarida rag‘batlantirilishlari ham ta’limda yuqori samaradorlikga erishish uchun asosiy yo‘l bo‘la oladi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak ta’limda samaradorlikga erishish uchun o‘quvchilarda zamonaviy texnologiyalardan: kompyuter texnologiyalari, internet ma’lumotlaridan foydalanish ko‘nikmasini yaratish zarur. hamda o‘quvchilarda mustaqil o‘quv tizimini to‘g‘ri shakllantirish ham bilim va ko‘nikmaga erishish uchun eng maqbul yo‘llardan hisoblanadi. Masofadan turib o‘qitish tizimini joriy qilish esa o‘qituvchilarda mavzu doirasida yanada kengroq bilimga va ko‘proq ma’lumotga ega bo‘lishlariga, o‘quvchi-talabalarga esa o‘z ustilarida ko‘proq ishlashlariga yanada ko‘proq yordam beradi. Bu yo‘l orqali ta’lim tizimi yanda rivojlanib, taraqqiy eta boshlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. G.Karimova Ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish. XXIII Международная научно-практическая интернет-конференция.
2. Раджабова Д. К. The effect of modern pedagogical technologies in teaching foreign languages // Молодой ученый. — 2018. — №19. — С. 228-230. —URL <https://moluch.ru/archive/205/49952/> (дата обращения: 05.03.2020).
3. M.G.Salnikova -The interactive teaching methods application as a factor of student’s motivation to successful studying at university.